

अनुसूची -१

..... टोल विकास संस्थाको विधान

प्रस्तावना :

स्थानीय रुपमा उपलब्ध श्रम, सिप र साधन तथा अवसरहरुलाई अधिकतम परिचालन गर्दै नगरको सामाजिक तथा आर्थिक व्यवस्थापनलाई एक अर्काको परिपूरकको रुपमा विकसीत गरी गरिबी न्यूनिकरणका प्रयासमा ठोस योगदान पुर्याउने, सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्ने आफ्नो टोलको समग्र विकास गर्ने वातावरण सिर्जना गर्न यो टोल विकास संस्था स्थापना गरी संचालन गर्न वान्छनीय भएकोले यो विधान बनाईएको छ ।

१. प्रारम्भिक :

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

क) यो विधान टोल विकास संस्थाको विधान हुनेछ ।

ख) यो संस्थाको नाम हुनेछ ।

ग) यो विधान टोल विकास संस्थाको साधारण सभाबाट स्विकृत भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।

घ) यस संस्थाको कार्यालय मा हुनेछ ।

ड) यस संस्थाको सिमाना देहाय बमोजम हुनेछ ।

पूर्व.....

पश्चिम

उत्तर

दक्षिण

२. परिभाषा :

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमा :

१. संस्था भन्नाले टोल विकास संस्थालाई सम्झनुपर्छ ।
२. विधान भन्नाले टोल विकास संस्थाको विधान सम्झनु पर्छ ।
३. साधारणसभा भन्नाले संस्थाको साधारण सदस्यहरुको भेला सम्झनुपर्छ ।
४. समिति भन्नाले टोल विकास संस्थाको कार्यसमिति सम्झनुपर्छ ।
५. बैठक भन्नाले संस्थाको संयुक्त वा छुट्टाछुट्टै बैठक सम्झनुपर्छ ।
६. पदाधिकारी भन्नाले कार्यसमितिका अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र सदस्यहरुलाई जनाउँछ ।

३. संगठित संस्था हुने :

- क) संस्थाको आफ्नै छुट्टै छाप हुनेछ । साथै संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नाम बाट कार्य गर्न सक्नेछ ।
- ख) संस्थाले चल-अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न सक्नेछ । तर संस्थाले आफ्नो अचल सम्पत्ति विक्री गर्न पाउने छैन । संस्था विगठन भए सो संस्थाको सम्पूर्ण चल अचल सम्पत्ति नगरपालिकामा हस्तान्तरण हुनेछ ।

४. संस्थाको उद्देश्यहरु :

संस्थाको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि देहाय बमोजिमको उद्देश्य हुनेछ ।

- क) टोल स्तरमा सक्षम र दिगो स्वायत्त संस्थाको विकास गर्ने ।
- ख) टोलका व्यक्तिहरुको आयमा बृद्धि गर्ने कार्यक्रमको संचालन गरी गरिबी न्यूनीकरणमा मद्दत पुर्याउने ।
- ग) स्थानीय स्तरको विकास प्रकृतिलाई दिगो र आत्मनिर्भर बनाउन स्थानिय स्तरको समुदायको व्यक्तिहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा टेवा पुर्याउने ।
- घ) संस्थालाई सहभागितात्मक योजना तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रकृतियमा सक्रिय सहभागी बनाउने ।

५. टोल विकास कार्य समिति गठन

टोल विकास कार्य समितिको गठन बमोजिम हुनेछ :

क) नगरपालिका नगरन्मुख बस्तिहरुको निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्रका टोल तहमा रहेको घरपरिवारका सदस्यहरुबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ ।

ख) पहिलो पटकका लागि टोलविकास संस्थाको व्यापक भेलाबाट अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र आवश्यकता अनुसारका सदस्यहरु रहेको एक टोल विकास कार्य समिति गठन हुनेछ । दोस्रो पटकको हकमा यस्तो कार्य समिति साधारण सभाको सर्वसम्मत वा सो नभएमा बहुमतबाट पूर्णगठन हुनेछ । टोल विकास कार्य समितिको अवधि २ वर्षको हुनेछ । एकपटक अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिव भएको व्यक्ति पुनः सोही पदमा लगत्तै दुई वर्षको अवधि व्यतित नभई नियुक्ति हुने छैन । कार्य समितिमा कम्तीमा ५० प्रतिशत सदस्यहरु र अध्यक्ष वा कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै एक जना अनिवार्य रूपमा महिला हुनुपर्छ ।

ग) टोल विकास संस्था गठन गर्दा सकेसम्म टोलका सम्पूर्ण घरधुरीलाई समेट्नु पर्दछ । यदि सो सम्भव नभए कम्तीमा ८० प्रतिशत घरधुरी सहभागी गराई टोल विकास संस्था, गठन गरिनेछ । टोल विकास संस्थामा भएका सदस्यहरु मध्ये कम्तीमा ५० प्रतिशत महिला आवद्ध गराउनु पर्नेछ ।

६. संस्थाका कार्यहरु :

टोल विकास संस्थाका कार्यहरु देहाय बमोजिम हुनेछन् ।

१. प्रत्येक टोल स्तरमा सम्भव भएसम्म सबै घरपरिवार सहभागी भएको टोल विकास संस्था गठन गर्ने ।

२. संस्थाका सदस्यहरुलाई उच्चमशीलता तर्फ अग्रसर गराउनु आवश्यक पहल गर्ने तथा सोही बमोजिमका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

३. टोलमा आइपरेका समस्याहरु समाधान गर्न एकअर्कामा भाइचारा सम्बन्ध कायम गरी सभ्य समाजको सिर्जना गर्ने ।

४. उपलब्ध स्रोतको समुचित परिचालन गर्दै टोलको समग्र विकासका लागि टोल विकास योजना बनाउने ।

५. एच.आई.भी / एड्स, अशिक्षा, अन्धविश्वास, छाउपडी प्रथा बाल विवाह जस्ता सामाजिक समस्याका बारेमा सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाका सदस्यलाई चेतना अभिवृद्धि गर्ने ।

६. आफ्नो टोल तथा सार्वजनिक स्थलमा बृक्षारोपण गर्ने ।

७. आफ्नो वडा तथा टोल लाई वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री बनाउनु विविध कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

८.टोलमा बसोबास गर्ने बासिन्दाको विचमा भवन निर्माण मापदण्ड, सामाजिक सुरक्षा भत्ता लगायतका सामाजिक सरोकारका बिषयहरुमा विभिन्न चेतना मुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

९.वातावरणमैत्री स्थानिय शासनका सुचकहरुको टोलमा कार्यन्वयन गर्ने र नगरपालिका गाउँ विकास समितिलाई सो सुचक कार्यन्वयन गर्न सहयोग गर्ने ।

१०.आफनो टोल बस्तीलाई नमुना बस्तीको रुपमा बिकास गर्न सहयोग गर्ने ।

११.हरित शहर, उज्यालो शहर, सफा शहर र सम्पन्न तथा सभ्य शहर स्थापना अभियानमा सहयोग गर्ने ।

१२.आफनो क्षेत्रमा भवन संहिता तथा मापदण्डको कार्यन्वयनमा सहयोग गर्ने ।

१३.पूर्ण साक्षर, पूर्ण खोप, पूर्ण घटना दर्ता आदि अभियानमा सहयोग गर्ने ।

१४.टोलमा रहेका सार्वजनिक , पर्ति, ऐलानी आदि जग्गाको संरक्षणमा नगरपालिका /गाउँ विकास समितिलाई सहयोग गर्ने ।

१५.संस्थाको अध्यक्ष , कोषाध्यक्ष तथा सचिवको चयन सर्वसम्मतिमा वा सो नभएमा बहुमतमा गर्ने ।

१६.नगरपालिकाको राजस्व परिचालनमा सहयोग गर्ने ।

१७.नगरपालिका सँग भएको समझदारी अनुसारका अन्य कार्यहरु ।

७.सदस्यता

संस्थामा सदस्यता देहाय बमोजिम हुनेछ :

क)यस विधानको उद्देश्य बमोजिम संस्था प्रति श्रद्धा र निष्ठा राखि विधानलाई स्विकार गर्ने स्थानिय टोल बासी यस संस्थाको सदस्य हुनेछ ।

ख)सदस्य बन्न इच्छुक नयाँ टोल बासिलाई संस्थाले तोके बमोजिम संस्थामा दरखास्त दिएमा सदस्यता प्रदान गरिनेछ ।

८. सदस्यता नरहने

देहायको अवस्थामा सदस्य रहने छैन :

क) सदस्यको मृत्यु भएमा ।

ख) सदस्यले दिएको सदस्यता परित्यागको लिखित निवेदन संस्थाले स्विकृत गरेमा

तर संस्थाको निर्णय उपर चित्त नबुझेमा साधारण सभामा पेश गर्ने र साधारण सभाको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

ग) सदस्यता शुल्क नतिरेको वा संस्थाको निर्णय पालन नगरेमा संस्थाले निर्णय गरि सम्पूर्ण सदस्यलाई जानकारी गराएमा ।

घ) संस्थालाई हानी नोक्सानी हुने कार्य गरेमा वा नैतिक पतन, आर्थिक अनियमितता वा भ्रष्टचार गरेको अभियोग प्रमाणित भई सजाय पाएको कारण देखाई संस्थाले सदस्यता बाट हटाउँने निर्णय गरेमा ।

तर सम्बन्धित सदस्यलाई सफाई दिने अवसरबाट बञ्चीत गरिने छैन । यस सम्बन्धि अन्तिम निर्णय गर्ने अधिकार साधारण सभाको हुने छ ।

ड) नेपालको प्रचलित कानूनको निषेध गरेको कार्य गरेमा ।

९. संस्था गठन एवं कार्य संचालन विधि

संस्थाको गठन एवं कार्य संचालन विधि देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क) निश्चित भौगोलिक क्षेत्रका व्यक्तिहरुको सर्वसम्मत निर्णयबाट टोलको क्षेत्र निक्यौल गरे पछि त्यस टोल भित्र बसोबास गर्ने अधिकांश घरधुरीहरुको उपस्थितीमा संस्था गठन गरिने छ ।

ख) टोल बिकास संस्था गठन गर्न उपस्थित भएका व्यक्तिहरुले गरेको सर्वसम्मत निर्णयको आधारमा एक एक जना अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र अन्य घर धुरीहरु सदस्य हुने छन् ।

ग) संस्थामा कम्तीमा ५० प्रतिशत महिला सदस्य रहने छन् । अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिव मध्ये कम्तीमा १ जना महिला हुने छ ।

१०. संस्थाका पदाधिकारीहरूको काम कर्तव्य र अधिकार ।

संस्थाका पदाधिकारीहरूको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन् ।

क) अध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकार :

- १) संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने ।
- २) बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक संचालन गर्ने ।
- ३) बैठकमा अनुशासनको पालना गर्न लगाउने र छलफलका विषयहरू टिपोट गर्ने वा गर्न लगाउने ।
- ४) छलफल हुँदा सबैको विचार संकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने ।
- ५) निर्णयहरू लागु गर्ने र गर्न लगाउने ।
- ६) सचिव र कोषाध्यक्षलाई आवश्यकता अनुसार सहयोग पुर्याउने ।
- ७) संस्थाले आर्जन प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानको प्रबन्ध मिलाउने ।
- ८) आवश्यक कार्यमा संस्थाको प्रतिनिधिहरू गर्ने वा गराउने ।
- ९) विशेष बैठक आवश्यकता परेमा सबै सदस्यहरूको सहमतिमा बैठक बोलाउने ।

ख) उपाध्यक्षको काम कर्तव्य अधिकार :

१. अध्यक्षको अनुपस्थितीमा अध्यक्षले गर्ने काम गर्ने ।
२. अध्यक्ष वा कार्य समितिले तोकेको काम गर्ने ।

ग) संस्थाको सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. अध्यक्षको आदेश अनुसार बैठक बोलाउने ।
२. एक तिहाई सदस्यले विशेष बैठकका लागि लिखित माग गरेमा विधान बमोजिम बैठक बोलाउने ।
३. छलफलको प्रस्तावहरू संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय लेखि निर्णय प्रमाणित गराउने ।
४. संस्थाका क्रियाकलापका बारेमा सदस्यलाई जानकारी गराउने ।
५. तोकिएका अन्य कार्य गर्ने ।

(घ) संस्थाका कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

१. संस्थाको आम्दानी र खर्चको विवरण तयार पार्ने ।
२. खर्चको लेखापरीक्षण गराउने ।
३. बैंकमा खाता संचालन गर्दा संयुक्त रुपमा खाता संचालन गर्ने ।
४. संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षा गर्ने ।

(ङ) संस्थाको सदस्यहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार :

१. नगरपालिका सँग भएका साभेदारी पत्रमा उल्लेखित शर्त अनुसार गर्नु पर्ने कामहरु गर्ने ।
२. संस्थाका हिसाव किताब जाँच गर्ने ।
३. संस्थाका पदाधिकारीहरुले गरेका कामको मूल्याङ्कन नियमित रुपमा गर्ने ।
४. आवश्यकता अनुसार संस्था संचालनका लागि नीति, नियमहरु बनाउने र सो नियमहरु पालना भए नभएको हेर्ने ।
५. आवश्यकता अनुसार अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्षहरुलाई सघाउने ।
६. तोकिएका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

११. साधारणसभाको गठन र कार्य प्रणाली

साधारण सभाको गठन र कार्य प्रणाली देहाय बमोजिम हुनेछ ।

१. संस्थाको सम्पूर्ण सदस्यहरु रहेको एक साधारणसभा हुनेछ ।
२. साधारण सभाको अध्यक्षता संस्थाको अध्यक्षले गर्नेछ । निजको अनुपस्थितिमा संस्थाको उपाध्यक्ष र निजको पनि उपस्थितिमा संस्थाको जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।
३. साधारणसभा संस्थाको सर्वोच्च निकाय हुनेछ ।

१२) साधारणसभाको काम कर्तव्य र अधिकार

साधारण सभाको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

क)संस्थाको साधारण सभाको सल्लाह प्राप्त गर्न उचित देखि पेश भएका विषयमा सल्लाह दिने ।

ख)लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्ने ।

ग)संस्थाको लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन पारित गर्ने ।

घ)कार्य समितिलाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने ।

ङ)कार्य समिति सम्बन्धमा भएका उजुरी पुनरावेदन सुन्ने र निर्णय दिने ।

च)संस्थाको विधान संशोधन गर्ने ।

छ)आवश्यकता अनुसार सल्लाहकारको मनोनयन गर्ने ।

ज)संस्थाको बार्षिक कार्ययोजना स्वीकृत गर्ने ।

१३.आर्थिक व्यवस्था

क)संस्थाको देहायबमोजिम आर्थिक स्रोत हुनेछ :

- सदस्यता बाट प्राप्त शुल्क ।
- सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाबाट प्राप्त हुने अनुदान ।
- संस्थाको क्रियाकलापको सिलसिलामा प्राप्त हुने आय वा पुरस्कार ।
- अन्य आम्दानी ।

ख) प्रत्येक असार मसान्तमा लेखा तयार गरी परीक्षणपश्चात विवरण साधारणसभामा प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी संस्थाको हुनेछ ।

ग)संस्थाको नाममा प्राप्त वा खरिद चल अचल सम्पत्तिको परिचालन र प्रयोग तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४.कार्यसमिति तथा पदाधिकारीको राजीनामा

क)समितिका सदस्यहरुले आफ्नो पदबाट राजीनामा दिन चाहेमा अध्यक्ष समक्ष दिन सक्नेछन् ।

ख)अध्यक्षले आफ्नो राजीनामा सचिव मार्फत संस्थाको बैठकमा पेश गर्नुपर्नेछ र सो उपर संस्थाले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।

१५. कार्यसमिति लाई अविश्वासको प्रस्ताव

कार्य समितिका अध्यक्ष एवं पदाधिकारीहरु उपर अविश्वास लागे यथोचित कारण देखाई संस्थाका

६० प्रतिशत सदस्यहरुले विशेष साधारणसभा राखी अविश्वासको प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछ । अविश्वासको प्रस्ताव उपर छलफल गरी हुने निर्णयमा बहुमतलाई भन्दा सर्वसम्मतलाई बढी जोड दिइनेछ ।

१६. विविध

क) विधान संशोधन गर्नुपर्ने भएमा कार्य समितिले स्वीकृत गरेपछि साधारणसभामा पेश गरिनेछ । साधारणसभामा उपस्थित सदस्यहरुको दुई तिहाई बहुमतले विधान संशोधन हुनेछ ।

ख) प्रचलित ऐन, नियमहरु सँग बाझिएकोहद सम्म स्वतः खारेज हुनेछ ।